

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

96 Hic secli princeps non ordinet ecclesiae res.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

esse noverint, non Dominos, honorent clericos quasi clericos, ut & ipsis & clericis quasi Episcopis honor deferatur. ¶ Scitum est illud oratoris Domitii: Cur ego te, inquit, habeam ut principem, cum tu me non habeas ut senatorem? ¶ Quod Aaron & filios ejus, hoc Episcopum & Presbyteros esse noverimus. ¶ Vnus Dominus, unum templum, unum fir etiam ministerium. ¶ Recordemur semper, quid Apostolus Petrus & præcipiat sacerdotibus [Pascite eum, qui in vobis est, gregem Domini, providentes non coacti, sed spontaneè, secundum Deum, neq; ut turpis lucri gratia, sed voluntariè, neq; ut dominantes in clerum, sed forma facti gregi ex animo, ut cum apparuerit Princeps pastorum, percipiat immarcescibilem gloriæ coronam.]. ¶ Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesiis tacere Presbyteros, & presentibus Episcopis non loqui: quasi aut invideant, aut non dignentur audire. [Et si alii, inquit Apostolus Paulus, fuerit revelatam sedenti, prior taceat.] & paulo post. [¶ Gloria d' patris est filius sapiens] Gaudeat Episcopus judicio suo, tam tales Christo elegerit sacerdototes.

C. VIII. ¶ Presbyteri Episcopi non præcedant, sed committentur vel subsequantur.

Item ex concilio Laodicensi, cap. 36.

Non oportet Presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi & sedere in tribunalibus, sed cum Episcopo ingredi, nisi forte aut ægrotet Episcopus, aut in peregrinationis commodo: & cum abesse confiterit.

¶ In peregrinationis commodo] Sic Pischæ verso: sed Dionysius longe propius ad verba Græca, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur Episcopus. *καὶ ἐὰν μὴ αὐτὸς ἐκείνην ἀποδημίαν ὀνειρεται.*

C. IX. ¶ Episcopus non Dominum sed collegam se Presbyterorum cognoscatur.

Item ex concilio Carthaginensi IV. cap. 34.

Episcopus in quolibet loco sedens stare Presbyterum non patitur.

C. X. ¶ De eodem.

Item ex eodem, c. 25.

Episcopus in ecclesia, & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat: Intra domum verò collegam se Presbyterorum esse cognoscatur.

C. XI. ¶ Sine præcepto Episcopi Presbyter non figurantur.

Item ex concilio Martini Papæ.

Presbyter sine præcepto Episcopi non signet infantes, nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum.

C. XII. [¶ De eodem.] PALEA.

Item ex concilio Neocaesariensi 33. c. 13.

Presbyteri in ecclesia & civitatis, Episcopo præsentem, vel Presbyteris ipsius urbis, offerre non possunt, nec panem sacrificatum: & dare, calcemq; portigere: Si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem & vocemur, soli dare debent.

¶ Neocaesariensi] Antea citabatur ex Genuensi. Restituta est inscriptio ex cæteris collectis. Est autem hæc sermo Dionysii versio.

¶ Sacrificatum] Alibi ubique legitur, sacrificatum. Græcè est in concilio impresso, ἀπὸ τοῦ διδόντος ὁ ἱερεὺς: Sed apud Balsamonem ἀπὸ τοῦ ἱερέως. id est, panem mysticæ præcationis.

¶ Ad dandam orationem] Ἐὶς δὲ χρὴ καὶ ἡμῶν προσεύχασθαι, id est, & solus ad mysticam præcationem vocatus fuerit, dat.

a. 1. Pet. b. al. greg. c. 1. Cor. 14. d. Prov. 10. & 15. e. 1. Cor. 14. c. 37. f. In capitul. Mart. Beac. c. 32. de consoc. dist. 4. c. omni tempore. g. Mart. Beac. c. 166. Anselm. 4. ill. Burch. l. 1. c. 44. l. 1. c. 53. h. c. 1. de v. c. 1. c. 1.

DISTINCTIO XCVI.

¶ Illud a autem Honorii Augusti; quod de electione summus Pontifex supra constituisse legitur; nullius esse momenti probatur: cum non solum de ordinibus, sed nec etiam de rebus ecclesiasticis legatur aliquando laicis attributa disponendi facultas. Unde quæcumq; à Principibus in ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus decreta inveniuntur, nullius auctoritatis esse monstrantur.

C. I. ¶ De rebus ecclesiasticis disponendis laici nulla facultas relinquatur.

Unde Symmachus Episcopus catholica ecclesiæ in urbe Roma synodo præsidens, dixit.

Bene & quidem fraternitas vestra ecclesiasticis legibus oblecta sub divini timore iudicii, quæ erant statuenda; definitivè; & ad iustitiæ cumulatum pervenit, dum sufficienter universa complectitur: nec adiectione indiget plenitudo, maxime de clericis, quos amor dominationis invasit, & jugum disciplinæ ecclesiasticæ fecit respicere. & paulo post. ¶ Quorum excessus enarrare difficile est: unum tamen, quod occurrit, venerando ordini vestro intimare non differo. Dixerunt inter alia scripturam quandam illustri memorie Basilium, quasi pro ecclesiasticæ amore substantiæ; conscripsisse, in qua nullus Romanæ ecclesiæ; nec interfuit, nec subscripsit antistes, per quem potuisset fortiori legitimam firmitatem. Ne verò ego inde disputem, unde potest vestrum iudicare concilium, requiratur, & deferatur in medium, ut ex lectione cognoscatis, cujusmodi possit habere substantiam. Sancta synodus respondit: deferatur in mediū, ut cujusmodi sit, possit agnosci. Et dum hoc diceret, Hormilda Diaconus recitavit. [Cum in d. Mausoleo i. quod est apud E. Petrum Apostolum, resideret sublimis, & eminentissimus vir præfectus pratorio; atque patritius; agens etiam vices præcellentissimi Regis Odoactri Basilii, dixit. Quamquam studii vestri & religionis interfit, ut in Episcopatus electione concordia principaliter servetur ecclesiæ; ne tamen & per occasionem iuditionis, status civitatis & vobis in dubium, admonitione; beatissimi viri Papæ nostri Symmachi & Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum, & venerabilis ecclesiæ detrimentum; si eum de hac luce transire contigerit; non sine nostra consultatione, cujuslibet celebretur electio.] Hæc cum légerentur, Cresconius Episcopus civitatis Tuderinæ ecclesiæ, surgens & confessus dixit. [Hic perpendat sancta synodus, uti prætermisissis in personis religiosis, quibus maxime curæ est de tanto Pontifice, electionem laici in suam redegerint potestatem, quod contra canones esse manifestum est.] Item Hormilda diaconus legit. [Nam & cum quid confusio nis, atque dispendii venerabilis ecclesiæ sustineret; miramur prætermisissis nobis, quiddam de rebus ecclesiæ fuisse tentatum, cum etiam sacerdotum nostro superflite nihil sine nobis debuisset assumi. Quare si amplitudini vestrae & vel sanctitati placeat incolumitatem omnia que ad futurum antistitis electionem respiciunt, religiosa veneratione servemus, hæc legem specialiter præferentes, quam nobis, hæredibusque nostris Christianæ mentis devotione sancimus: ut antiquam prædicationem, seu rursus,

a. Sup. distinctio. c. 1. d. 1. b. In synod. Rom. 3. sub Symmacho; cap. 1. & seq. c. sed ut possit. d. In unum apud beatus. e. origin. l. 1. c. 1. e. resedens, sublimis. f. origin. Verbi Basilii. g. nostri. orig. g. al. ne per. h. al. civitatis. i. al. tamen admonitione. k. abest dicitur. [Symmachus] ab orig. sed auctor casus. & glossa habuit. l. al. utrum. m. al. prætermisissis personis religiosis. n. dicitur. Verbi Basilii. n. vestra sanctitatem.

seu urbanum, vel ornamenta, aut ministeria ecclesiarum, quae nunc sunt, vel quae ex quibuslibet titulis ad ecclesiarum iura pervenerint, ab eo, qui nunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus, & illis qui futuris saeculis sequentur, quocumque titulo, atque commento alienari liceat. Si quis vero aliquid eorum alienanti, vel consentienti, accipienti, anathema. [¶ Maximus Episcopus Bleranensis ecclesiae dixit.] Modo sancta synodus dignetur edicere, si licet laico homini anathema in ordinem ecclesiasticum dicere: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non competeat constituere. Dicite, vobis quid videatur. De melioribus legem dare? SanQua a synodus dixit, Non licuit, & adjecit: lege sequentia. Hormisdas diaconus legit: [¶ Et is, qui praedium rusticum, vel urbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel praescriptione munitum, sed si vis, qui alienaverit, siue qui eum sequetur b, voluntate contraria praedium huiusmodi alienatum revocare 2. voluerit, id cum fructibus restituat, quos a illic fuerit consecutus.] ¶ Hae cum legeret, Stephanus Episcopus Venuinae ecclesiae, surgens & confessus dixit, Perlegatur. Hormisdas diaconus legit. [¶ Qua 3 poena d placuit accipientis etiam haeredes afficere. In qua re culibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegium instar, ut quae vel pro salute, vel pro requie animarum sanctorum e uniusquisque venerabili Ecclesiae, pauperum causa contulerit, aut certe reliquerit, ab his, quos hac maxime servare convenerat, in alterum f transferatur. Plane quae cumq; in gemmis, vel auro, atq; argento, nec non & vestibus minus apta usibus, vel ornatu videntur Ecclesiae, quae servari, ac diu manere non possunt, sub iusta a estimatione vendantur, & erogationi g religiosae proficiant.] ¶ Cumque lecta fuisset; Laurentius Episcopus Mediolanensis ecclesiae dixit [¶ Ista scriptura nullum Romanae civitatis ponit obligare Pontificem: quia non licet laicos statuendi in ecclesia, praeter Romanum Pontificem habere aliquam potestatem: quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: maxime cum nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur assensus.] ¶ Petrus Episcopus Ravennatis ecclesiae dixit [¶ Scripturam, quae in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est, quia nec canonibus convenit, & a laica persona concepta videtur, maxime quia in ea nullus praesul sedis Apostolicae interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur.] ¶ Eulalius Episcopus Syracusanae Ecclesiae dixit. [¶ Scripturam quae in sacerdotali concilio recitata est, evidentissimis documentis constat esse invalidam: Primum, quod contra Patrum regulas a laicis, quamvis religiosiss [quibus nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas] facta videtur: deinde quod nullus praesulis Apostolicae sedis subscriptione firmata docetur. Quod si cuiuslibet provinciae sacerdotes intra terminos suos concilio habito, quidquid sine metropolitani b sui auctoritate tentaverint, irritum esse debere sancti Patres sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica sede non existente praesule (qui merito & B. Petri Apostoli per univ[er]sum orbem primatum obtinens sacerdotii, statuta synodalibus consuevit tribuere firmitatem) a laicis (licet consentientibus aliquantibus Episcopis, qui tamen Pontifici, a quo consecrati l praesumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium

a Verba Basili. b al. consequenter. c al. qui illud. d es. Basili. verba. e al. fuerunt. f al. alienatam. g al. erogatio religioni proficiat. h 79. 93. 23. i al. munc. k al. praerogativa. l al. consecrari.

est, nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta ceteri.] Sancta synodus dixit: Licet a secundum professionem venerabilium fratrum nostrorum, Laurentii, Petri, Eulalii, Cresconii, Maximi, vel Stephani, nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullum esse momenti; verum tamen etiam si aliqua posteritate subsistere, modis omnibus in synodo conveniente provida beatitudinis vestra sententia evocari conveniebat, & in irritum deduci: ne in exemplum remaneret praesumendi quibuslibet laicis, quamvis religiosiss, vel potentibus, in quacumq; civitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quarum solus sacerdotibus disponendi indisculsè a Deo cura commissi docetur.

1 ¶ Cum in Mausoleo] Hoc initium scripturae Basiliensis concilii & codicis canonum sic habet, Cum in unum apud B. Petrum Apostolum resedissent, sublimis, etc. Omnia autem multa sunt huius capituli varietates in exemplaribus Gratiani, in variis conciliorum editionibus, & in codice canonum, ex quibus ea tantum partim indicata, partim notata sunt, quae maiori ponderis sunt visa.

2 ¶ Revocare] Sic est emendatum ex omnibus conciliorum exemplaribus & impressis & manuscriptis, cum antea legeretur, retinere.

3 ¶ Qua poena] In omnibus editionibus conciliorum legitur. Quam poenam placuit accipientis haeredes, prohaeredesque respicere. In codice vero canonum manuscripto non dicitur, prohaeredesque.

C. II. ¶ Imperatores ad fidem confirmandam, non potentiam ostendendam synodo interesse debent.

Unde in sexta actione Chalcedonenis concilii Martinus Imperator dixit inter cetera.

¶ Nos b ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse volumus, ut inventa veritas non ultra multitudo pravus doctrinis attracta discorde.

C. III. ¶ De eodem.

Item ex eadem sexta actione, in fine.

¶ Quaedam c capitula sunt, quae ad honorem vestrae reverentiae vobis servavimus, decorum esse iudicamus a nobis haec regulariter potius firmari per synodum, quam nostra lege sanciri.

C. IV. ¶ Synodi concilii Imperatores interesse non convenit, nisi ubi de fide agitur.

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Imp. quae incipit [Proposueramus.]

¶ Binam d legis, Imperatores antecessores vestri synodalibus conventibus interfuisse, nisi tantum in quibus de fide tractatum est, quae universalis est, & omnium communis est, quae non solum ad clericos, verum etiam ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos?

C. V. De praesulibus divinis rebus, qui honorum robus praesunt, iudicare non possunt.

Idem in eadem epistola.

¶ Denique e hi, quibus tantum humanis rebus, & non divinis praesse permillum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur, iudicare praesumant, peccatum ignoramus.

C. VI. ¶ Nec etiam Imperator iura Pontificis, nec Pontifex iura regia usurpet.

Idem paulo inferius.

¶ Vm ad verum i ventum est, ultra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex non tam

a al. Liqueat. b Ansel. lib. 3. c. 107. c Ansel. ibid. Deinde die p. 3. d Ansel. lib. 1. c. 25. e Ansel. ibid. f Sap. dignitas quantum. Ansel. ibid.

Imper

Imperatorum usurpavit: quoniam idem mediator Dei & hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis, & dignitatibus distinctis, officia potestatis utriusque distinxit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in infernum ademer- gi, ut & Christiani Imperatores pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incurribus, & ideo militans & Deo minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis praesidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus.

¶ Ad verum] Post ultima verba capiti antecedenti sequitur continetur in eadem Nicolai epistola. Fuerunt haec ante adventum Christi, ut quidam typicè reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech esse fuisse sancta prodit historia, quodque in membris suis diabolus imitatus: (upore qui semper quæ divino cultui conveniunt, sibi tyrannico spiritu vindicare contendit) ut pagani Imperatores iidem & maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum ventum est, eundem Regem atque Pontificem, ultra sibi, &c. Nihil autem mutatum est, & ob glossam, & quoniam est in initium capiti. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt, supra distinct. 103. cap. quoniam.

C. VII. ¶ *A seculari potestate Pontifex profusus nec solvi, nec ligari valet.*
Idem in eadem, paucis interiectis.

Satis d' evidenter ostenditur, à seculari potestate nec ligari profusus, nec solvi posse Pontificem, quem constat à pio principe Constantino (quod longe superius memoravimus) Deum appellatum: nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum est. Sed & Theodosius minor 1. sancte synodo scribens Ephesine primæ, dixit. [Deputatus est igitur Candidianus magnificentiſſimus Comes strenuorum domesticorum transire ut que ad sanctissimam synodum vestram, & in nullo quidem eis, quæ faciendæ sunt de piis dogmatibus quæstiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, ecclesiasticis intermisceri tractatibus. e.] & post pauca. ¶ His itaque manifestè reperit, apparere commissarium Ignatium per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse profusus expelli. In cuius damnatione, quia præsumptum quoque assensus est subsecutus, appareret causa fuisse patratum adulationis, non legitima sanctionis.

¶ Theodosius minor] Verba hæc sunt acceptæ ex epistola Theodosii ad Valentianam Imperatricem synodo Ephesine per Candidianum missa, quæ est in extremo prima actionis ipsius synodi. In versione antiqua, quæ servatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Latina edita est, eadem plane hoc loco habetur verba cum his, quæ referuntur Nicolai, & optime conveniunt cum Græcis.

C. VIII. ¶ *Factus Pontificum Imperator iudicare non debet.*
Idem Ludovico Imperatori.

In scripturis narratur Constantinus Imperator dixisse. [Verè si propriis oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem, chlamydem meam expoliarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur.] In quibus desideratissime sibi, necessitas commonemini, ut quemadmodum fide & religione, ac honoris paritate ei adæquari viderini: ita quoque humilitate, atq; devotione

a. al. inferna. b. 2. Timoth. 2. c. Genes. 1. d. Anselm. lib. 1. cap. 71. e. Rufinus in Historia. l. 1. cap. 2. f. Habentur aliqua in eadem epist. ad Michaelen. Anselmus ibidem. g. explicasset, & cooperissem eum.] Nicolaus in epist. ad Michael.

æquiparari nihilominus anhelatis, ita ut in nullo inferio eo, sed potior inveniamini post illius exempla, qui talem se exhibuit ante alia a profusus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos nos reddere cupientes, ut si de Domini sacerdotibus, qui iure patres dicuntur, aliquid contigerit, nos audire, quod confusionem piis mentibus ingerat, non infrunrum, sed pudoratos filios Noë & imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, ut affluenti, quemadmodum & illi, benedictioni repleti, moderante Domino mereamini.

C. IX. ¶ *Regum & principum patres & magistris sacerdotes esse censentur.*
Item ex epistola Gregorii VII. ad Hermannion Metensem Episcopum, lib. 2. epist. 21.

Quis d' dubitet sacerdotes Christi regum & principum, omniumque fidelium patres, & magistris censeri? Nonne miserabilis insania esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subjugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari posse, & solvi.

C. X. ¶ *Auctoritas sacra Pontificum & regalis potestas, huius mundi gubernacula regunt.*
Item Gelasius Papa Anastasio Imperatori.

Dvo 1 sunt & quippe Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus tantò gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus & hominum, in divino sunt reddituri examinare rationem.] & post pauca [¶ Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem.] ¶ Talibus igitur institutis, talibusque fuit auctoritatibus plerique Pontificum, alii Reges, alii Imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius Papa Arcadium Imperatorem (quia consentit, ut sanctus Iohannes Chrysoſtomus à sua sedepelleretur) excommunicavit 2. B. Ambrosius s. licet sanctus, non tamen universalis ecclesie Episcopus, pro culpa, quæ aliis sacerdotibus non ad eò gravis videbatur, Theodosium magnum Imperatorem excommunicans, ab ecclesia excludit: qui etiam in suis scriptis ostendit, quòd aiatum non tant pretiosum sit plumbo, quàm regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hæc modo circa principium sui Pastoralis scribens. [Honor, fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgore compares, & principum diademati, longe erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem compares, quippe cum videat regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum; & osculata eorum dextera, orationibus eorum credant se communiti.]

¶ Duo sunt] Caput hoc suspensum est ex eadem epistola Gregorii VII. ex qua antecedens: & ab hoc usque ad verbum voluntatem. sunt verba ipsius Gelasii ex epistola, quæ habetur impressa in eadem Gregorio VII.

¶ Excommunicavit] Si hic interponatur caput, Alios item. 7. q. 6. hæc pars epistola integra habetur.

C. XI. ¶ *Imperatores debent Pontificibus subesse, ut præfisse.*
Item Iohannes Papa.

Si Imperator catholicus est (quod salva pace ipsius

a. al. talia. * Genes. 9. b. Anselm. lib. 1. cap. 1. c. Pro ps. cap. 37. d. Pamm. lib. 1. cap. 108. e. In eadem epist. Gregorii septimi. Capitul. 102. cap. 167. Concil. Parisiens. lib. 1. cap. 3. Poly. cap. lib. 1. titul. 27. Anselm. lib. 1. cap. 72. Pamm. lib. 1. cap. 109. d. regiminibus. e. al. velle. f. Ambrosius de dignit. Sacerdot. cap. 2. g. Poly. lib. 1. tit. 19. Ansel. lib. 1. cap. 122. ex lo. ann. 8.

di ierimus) filius est, non prout ecclesia: quoniam ad religionem competit, discere ei convenit, non docere: habet privilegia sua potestatis, quae administrandis legibus publicis divinitus consecutus est, ut eius beneficiis non ingratus, contra dispositionem coelestis ordinis nil usurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quae ecclesiae disponenda sunt, pertinere, non ad saeculi potestates: quas, si fideles sunt, ecclesiae suae sacerdotibus voluit esse subiectas. Non sibi vindicet alienum jus, & ministerium, quod alteri deputatum est: ne contra eum tendat abrupti, a quo omnia constituta sunt; & contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propria consecutus est potestatem. Non à legibus publicis, non à potentibus saeculi, sed à pontificibus, & sacerdotibus omnipotens Deus Christianae religionis clericos, & sacerdotes voluit ordinari, & discuti, recipique de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent, executiones suas ecclesiasticis praesulibus, non praefere.

C. XII. § De eodem.

Item Gelasius ad Episcopos orientales.

Nunquam a de Pontificibus, nisi ecclesiam iudicasse: non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam, absque ecclesiae principaliter constitutis Pontificibus: obsequi solere Principes Christianos decretis ecclesiae, non suam praeponeere potestatem: Episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitibus iudicare.

C. XIII. [§ De eodem.] P. A. L. E. A.

I. Constantinus Imperator coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & in Italia, & in partibus occidentalibus Apostolice concessit. Nam in gestis B. Sylvestri (quae beatus Papa Gelasius in concilio LXX. Episcoporum à catholicis Regi commemorat, & pro antiquo usu multas hinc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

Apud Anselmum lib. 4. pro rubrica capiti 32. haec habentur. Quod Constantinus Imperator Papae concessit coronam, & omnem regiam dignitatem in urbe Romana, & Italia, & in partibus occidentalibus. In principio vero ejusdem capiti 32. haec leguntur, In gestis beati Sylvestri, &c. usque ad finem huius & seq. palea, quemadmodum etiam in collectione Deusedit.

C. XIV. § De eodem. P. A. L. E. A.

II. Constantinus Imperator à quarta die sui baptismi privilegium Romanae ecclesiae Pontifici contulit, ut in toto orbe Romano sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo privilegio ita inter cetera legitur. [Vtile 2 iudicavimus una cum omnibus Satrapis nostris, & universo senatu, optimaque rebusque meis, etiam & cuncto populo Romanae gloriae Imperio subjacenti, ut sicut beatus Petrus in terris vicarius filii Dei esse videtur constitutus, ita & Pontifices, qui ipsius principis Apostolorum gerunt vices, principatus potestatem, amplius, quam terrena Imperialis nostra saecularitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel e ejus vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potentiam, sic ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorari, & amplius quam nostrum Imperium, & terrenum thronum, sedem sacratissimam beati Petri gloriosè exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriae dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor praecipuas se-

a In originali haec pendunt ex superioribus. Polyb. ibidem. Ansel. lib. 6. c. 137. * Ansel. lib. 4. cap. 32. Deusedit. lib. 4. c. 1. b In edito Constantini, quod est post concil. Neocaesariense. Ansel. lib. 4. c. 32. Deusedit. ibidem. c. al. & ejus successores.

des, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quam etiam super omnem in universo orbe terrarum ecclesias Dei: & Pontificem, qui pro tempore ipsius sacrosanctae Romanae Ecclesiae extiterit, celsior, & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat, & ejus iudicio, quaeque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. & infra. ¶ Ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli pro continuatione luminariorum passionum praedia contulimus, & rebus diversis eas dimimus, & per nostram Imperialem iustionem sacram in oriente, quam in occidente, vel etiam septentrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudaea, Graecia, Asia, Thracia, Aethiopia & Italia, vel diversis Insulis, nostram iustionem ei concessimus, ea proferus ratione, ut per nos beatissimi patris nostri Sylvestri summi Pontificis successorumque eius omnia disponantur. & infra. ¶ Beato d. Sylvestro patri nostro, summo Pontifici, & universae urbis Romae Papae, & omnibus ejus successoribus Pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de praesenti contradimus palatium Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumeralia, videlicet lorium, quod Imperiale est, cum dare, asolet collum, verumetiam & chlamydam purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumenta, sed & dignitatem Imperialium potentium equitum, confessoantes etiam & Imperialis sceptrum, simulque cuncta signa, atque banda, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriae potestatis nostrae. Viris autem reverendissimis clericis in diversis ordinibus eidem sacrosanctae Romanae Ecclesiae servientibus, illud culmen singularitate, potentia & praesentia habere sancimus, ejus amplissimum nosse senatus, videtur gloria adornari, id est, patrios, atque consules, effici, nec non ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur, ita & clemens sanctae Romanae Ecclesiae ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officii diversis, celsiorum nempe, & ostiariorum, atque omnium excellentiorum ornatur, ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimum Pontificale decus praesergeat, decernimus & hoc, clericorum ejusdem sanctae Romanae ecclesiae manipulis & lintheaminibus, id est, candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et ut nosse senatus calceamentis utitur, cum udonibus, id est, candido lintheamine illustratis, sic utantur ceteri, ut sicut coelestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Prae omnibus autem licentiam tribuimus sanctissimo patri nostro Sylvestro, & successoribus eius ex nostro iudicio, & ut quem placatus proprio consilio clericare voluerit, & in religiosorum numero clericorum connumerare, nullus ex omnibus praesumat imperbe agere. Decrevimus itaque, & hoc, ut ipse, & successores ejus diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore B. Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti corona, nos privilegium candido g. nitore splendidum, resurrectionem Dominicam designans, ejus factatissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frantum equi ipsius reverentia B. Petri, stratoris officium illi exhibuimus.

a Antioch. Alex. orig. impressum. b al. connumeratio. c. al. eis libertatem concessimus. d. pro parte. cap. 49. Pann. L. 1. cap. 1. e. al. phrygium, id est, mitram. f. Suidas in hoc verbo. g. al. candidi nitore splendidi.

stantes eodem phrygio omnes eius successores singu-
lariter uti in processionibus; ad imitationem Imperii no-
sti. Unde ut processionalis apex non vilescat; sed magis
quam tertium Imperii dignitas; gloria & potentia de-
coretur, ecce tam palatium nostrum; ut praedictum est;
quam Romanam urbem; & omnes Italiam, seu occiden-
taliun regionum provincias; loca & civitates; praefato
beatissimo Pontifici nostro Sylvestro universaliter Papa
contradimus; atque relinquimus; & ab eo; & a successo-
ribus eius per hanc divalem nostram; & pragmaticam
constitutum deernimus disponenda; atque iuri sanctae
Romanae ecclesiae concedimus permansura. Unde congru-
um perpeximus nostrum Imperium; & regni pote-
statem in orientalibus transferri regionibus; & in Bi-
zantia provinciae optimo loco, nomini nostro civitatem
aedificari; & nostrum illic constitui Imperium; quoniam
ubi principatus sacerdotum; & Christianae religionis caput
ab Imperatore caelesti constitutum est; iustum non est; ut
illius Imperator terrenus habeat potestatem. Haec vero
omnia 7; quae per hanc nostram imperialem sacram; &
per alia divalia decreta statimus; atque confirmavimus;
usque in finem mundi illibata; & inconvulsa permanere
decernimus. Unde coram Deo vivo; qui nos regnare pra-
cepit; & coram terribili eius iudicio obtestamur per hoc
nostrum imperiale constitutum; omnes nostros successores
Imperatores; vel cunctos Optimates; Sarrapas etiam;
amplissimum senatum; & universum populum in toto
orbe terrarum nunc & in posterum; cunctis retro tempo-
ribus Imperio nostro subiacentem; nulli eorum quoquo-
modo licere haec aut infringere; aut in quocumque con-
velleret. Si quis autem; quod non credimus; in hoc temera-
tor; aut contemptor extiterit; aeternis condemnationibus
subiaceat innotatus; & sanctos Dei; principes Apo-
stolorum Petrum & Paulum sibi in praesenti & in futura
vita sentiat contrarios; atque in inferno inferiori con-
crematus; cum diabolo; & omnibus deficiat impiis. Hu-
jus vero imperialis decreti nostri paginam propriis ma-
nibus roborantes; super venerandum corpus B. Petri prin-
cipis apostolorum posuimus. Datum Romae 3. Calend.
Aprilis; Domino nostro Flavio Constantino Augusto
quater; & Gallicano v. c. Coss.

Hae palea in multis habetur exemplaribus; in quibus alia pa-
leae esse non solent.

¶ Constantinus. Verba haec usque ad verum in eo privile-
gio non solum habentur apud Anselmum & Dandredum; sed etiam
in gestis beati Sylvestri in his; quae a Constantino per octo dies post ba-
ptismum alia referuntur.

¶ Vile. Hinc usque ad finem sumpra sunt ex gestis; seu
alio sancti Sylvestri; in quibus multa praecedunt; ac multis deinceps
plenus narratur. Sed hic tantum videntur relata; quae in col-
lectionibus Anselmi & Dandredii habentur. Titulus proprius hu-
jus partem in gestis ipsi est insumptum. Privilegium sanctae Ro-
manae ecclesiae; quod constituit C. Constantinus Augu-
stinus sancto Sylvestro Episcopo urbis Romae; & omnibus
successoribus eius usque in perpetuum; & obtulit super
corpus B. Petri Apostoli. De qua iterum privilegia Leo IX. in
epistola prima; seu libello adversus inauditas presumptiones Mi-
chaelis Constantinopolitani; & Leonis Acranensis Episcopi; cap. 13.
sic loquitur. Pauca ex privilegio eiusdem Constantini ma-
nu cum cruce aurea super caelestis clavigeri venerabile
corpus posito ad medium profertur. De istis gestis
sive alio Gelasius in concilio sexto Episcoporum (& repositio sup.
distin. 11. in cap. sanctae Romanae) sic loquitur; ut eo velle super ar-
probare. Et in martyrologio Romano; & Vissardi in gesto S. Sylve-
stri legitur; cuius actus clari habentur. Invenitur vero
etiam hodie per versum litteris descriptis in bibl. libeca Vaticana; &
Abbatia Nonantula; quorum interpretis in proemio haec ait: Hi-
storiographus noster Eufebius Caesariae Palaestinae urbis

... & gloria potentia.

Episcopus; cum historiam ecclesiasticam scriberet; pra-
termisit ea quae in aliis opusculis sunt; vel quae se memi-
nit retulisse. Nam viginti libros omnium pene provin-
ciarum passionum martyrum; Episcoporum & confesso-
rum; & sacrarum virginum; ac mulierum continere fe-
cit. Deinde secutus & ab Apostolo Petro; omnium
Episcoporum nomina; & gesta conscripsit; & earum
urbium; quae arcem pontificatus per Apostolicas sedes
tenere noscuntur; ut urbs Roma; Antiochia; Hieroso-
lyma; Ephesus & Alexandria. Harum urbium Episco-
porum omnium praetitorum nomina usque ad tem-
pus suum; & gesta Graeco sermone conscripsit. Ex quo
numero unum Episcoporum urbis Romae sanctum Syl-
vestrum me de Graeco in Latinum transferre praeci-
psi; Domine sancte; ac beate pater. Quibus verbis; qui-
cumque sit auctor istius proemii; eadem gesta ab Eufebio Graeco scri-
pta fuisse clari profertur. Quae etiam in vultissimis Pontifica-
libus & codicibus; in quibus sanctorum vita sunt descriptae; in vita
beati Sylvestri referuntur. Partem harum actuum (quod ad ba-
ptismum Constantini; & imagines sanctorum Petri; & Pauli spe-
ctat) refert Hadrianus Papa in Epistola Constantino Imperatori;
& in litteris Irene scripta; quae in secunda aetate septima universali
synodi habetur. Ipsam autem privilegii seriem integram refert
Leo IX. loco superius indicato; & Theodorus Balsamon in Phoni-
nomocanone; titul. 9. cap. 1. quoniam alii in rebus (quod
Graeci plerumque solent) Romano ecclesiae non satis aequi. Hanc
eandem donationem ante Gratianum recitavit Anselmus; Deus-
dedit. Ivo loci citari. Quae ea pertinent; quae Petrus Damianus
in disceptatione synodali inter regium ad vocatum; & Romanae eccle-
siae defensionem scripsit. Lege; inquit; Constantini Im-
peratoris edictum; ubi sedis Apostolicae constituit super
omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam
postquam supra corpus B. Petri Basilicam fundator ere-
xit; postquam Patriarchium Lateranense in beati Sal-
vatoris honore construxit; mox per imperialis referri
perierit Romanae ecclesiae constituit dignitatem; ubi
nimirum beato Sylvestro suisque successoribus obtulit;
ut regali more; & aurea corona plecterentur in capite;
& ceteras regii cultus infulas usurparent. Verum bea-
tus Sylvester ornamenta; quae sacerdotali congruere ju-
dicabat officio; in proprios usus assumpsit; coronam
vero; vel cetera; quae magis ambitiosa; quam mystica
videbantur; omisit. Cui etiam Constantinus Latera-
nense palatium; quod eatenus aula regalis extiterat;
perpetuo iure concessit; regnum Italiae iudicandum
tradidit. Nam & ipsius Regis haec verba sunt: Vide
congruum; inquit; prospeximus nostrum Imperium; &
regni potestatem orientalibus transferri; ac mutari re-
gionibus; & in Bizantia provincia in optimo loco no-
mini nostro civitatem aedificari; & nostrum illic consti-
tutum Imperium. Quoniam; ubi principatus sacerdotum;
& Christianae religionis caput ab Imperatore caelesti
constitutum est; iustum non est; ut illic Imperator ter-
renus habeat potestatem. De hac eadem re scribit Ado Vien-
nensis in commentario aetatis sextae; & Goffredus Viterbiensis in
chronico; part. 1. cap. 2.

¶ Praesidentium equitum. Graecum est apud Balsamonem
ἡ ἀρχαία τῶν βασιλικῶν ἀδελφῶν; id est; & dignitates
Imperialium equorum.

¶ Id est; patritios. Locus hic Graecum sic habet;
& ἡμεῖς ἐκείνους τῶν ὑψηλοτέρων; & ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων τῶν ἐκ-
κλησιαστικῶν ἡμεῖς ἀδελφῶν ἀδελφῶν; ἡμεῖς; ἡμεῖς οἱ πατριάρχαι;
& ἐκ τῶν ἀδελφῶν; ἡμεῖς οἱ ὑψηλοτέρων; & ἐκ τῶν ἀδελφῶν; id est;
& illam habere celsitatem atque amplitudinem; quae
ornatus est magnus nosset senatus; sive patritii & consi-
les; sive hy patii & reliquae dignitates.

¶ Cum udonibus. Graecum est hic locus habet paulo
aliter; & ἡμεῖς οἱ ὑψηλοτέρων; ἀδελφῶν; & ἡμεῖς οἱ ἀδελφῶν;

ἡτοι σανδάλια λινθῶν, ἀλλ' ὄχι λινθῶν, ἕως καὶ τῶν ἁγίων, ὡς καὶ πάλαι ᾤθησεν ἡμεῖς τῷ κυρίῳ, id est, Et quemadmodum senatus noster fert calceos, seu sandalia cum lineis albis, ita etiam ecclesiastica, sicut reitrefria ad Dei laudem.

6 ¶ Quem placatus] Ἰσαϊαῦ τις τῶν συζητῶν βεβλήθη μετὰ ἰδίου ψαλμῶν, καὶ ὁμοίως γὰρ ἔλεγε, καὶ ὡς τὸ ἀεὶ ἔχει τὸν ἀγῶνα κληρικῶν οὐκ ἐπιβουλεύει, μή τις τολμῇ ἀπὸ πάντων ἐμποδίσαι τὴν ἐκκλῆσιαν, id est, ut si quis ex senatu sponte sua, quodque ita ipi libeat, voluerit fieri clericus, & in sanctorum clericorum numerum adscribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

7 ¶ Hæc verò omnia] Hæc quoque, est magna verborum varietas, sed eadem feri sententia.

C. XV. ¶ Imperialis auctoritas religiosa dispensationis mensuram non mutat.

Item Gelasius ad Episcopos Dardania.

Sicut quamvis parva civitas prerogativam presentis regni non minuit, sic Imperialis presentia mensuram dispensationis religiosæ non mutat. ¶ Semper est effectum in sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia provenire. Nam quislet unque Pontifices sint, et si errore humanitus accidente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes, nullatenus videantur a seculari potestate posse percelli.

1 ¶ Semper] Mutatio est à collectore orationis ductus, ne qua antecessio, recitanda essent.

C. XVI. ¶ Ecclesiam restaurare contritas, non Pontifices, sed qui, boni principis est.

Item Marcellus Papa Maxentio 1.

Boni a principis est, ac religio b, ecclesiam contritas atque concillas restaurare, novas edificare, & Dei sacerdotem honorare atque tueri. Unde sanctos Apostolos, eorumque successores sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Domini, neque expellere atque regis dispensatores.

1 ¶ Maxentio] In impregno addebatur Episcopo, qua voce abest ab omnibus manuscriptis.

DISTINCTIO XCVII.

Hic capitulo patenter ostenditur, quod nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, vel de electione Pontificis, c, vel de rebus ecclesiasticis. Quocumque autem ab eis constituta fuerint, pro insensu habenda sunt, nisi subscriptione Romani Pontificis, fuerint roborata. Unde illud Honorii Augusti, ut supra d dictum est, rariore esse videtur, quod contra auctoritatem sacrorum canonum de electione summi Pontificis decernere tentaverit. Sed sic ex eodem capitulo habetur, ecclesia precibus Imperator in presumpores valet decernere: sicut pro defensione fidei quondam decessisse leguntur, ne heretici aliquid, nomine ecclesie possiderent. Ab ea autem non invidari de rebus ecclesiasticis aliquid disponendi non habent facultatem. Honorius vero Augustus non sua auctoritate, sed B. Bonifacio supplicante, ecclesiastica quieti consulere, & concensantium ambitionem punire curavit.

C. I. ¶ Epistola Bonifacii ad Honorium Augustum.

Unde idem Bonifacius Episcopus supplicavit epistolam Honorio Augusto destinavit, dicens.

Ecclesia est mea, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus deputavit, nos cura constringit: nec causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detineat, propter conventus, qui à sa-

a Anselm. lib. 6. cap. 172. b al. regu. c al. Pontificum. d Distinctio. filas. e Episc. ad Honorium.

cerdotibus universis & clericis, & Christiana plebs turbationibus agitantur, apud aures Christianissimi principis desim. Si enim secus, quam oportet, erit, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione ponitis, sed nos per nostram raptum a desiderium debimur, quod civitatis quietem, & ecclesie pacem vertere valeat, admisisse. Cum enim humanis divina cultor religionis domino favente providentia nostra culpa erit, si non id vestra gloria (quantum est divinis semper rebus animo promptiore firmo & stabili iure custodiat, quod per tot annos seriem, & sub illis etiam principibus obtinuit, quare la nostra religionis cura constringit, id est, ut licet serventur, & sub vestra Imperio clementia ministri sunt illi, formidentur. ¶ Ipsa enim ecclesia actionem tuam Christianissime Imperator, meo sermone, sed suo venerabili appellat affectu, qui Christus Deus noster, vestri fides rector & gubernator Imperii, uni desponsatam sibi, & intactam virginem, ut, ne in eam aliquos patiamini insidiantium procerum fluctus illidi, & quietam faciem tempestantis litæ turbine turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste e. Ipsa ergo (qua uni desponsata, si tamen mater est) Ecclesia, hac pietatem vestra legatione, quam suis sacerdotibus commisit, præterita presentiaque repetit. Vobis, inquit, Imperantibus 2 crevit meus, qui modo tuus est, plus tam fidus Deo, quam tibi, qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces quas pro vestri felicitate dependit Imperii, telle quem, & de cuius sede agitur) sancto Petro, pro religionis obsequia vocibus clamas, cum supplicatio miscetur oratio, ne humanas res sollicitatore occidit sollicitante semel evulsa distrahatur. Angeretur pluribus, Princeps Christianissime, ter Ecclesia, nisi apud te suarum esset cura, & causis & nisi in oppressionibus idololorum, in hereticorum rectionibus, fide tua, divina cultu pariter cum semper florente, vicisset. ¶ Habet refugium, tua mansuetudinis animatum, cum sua religionis ratione junctum: cum quidquid huic proficiat, magis, & conferatis fratribus, & confessoribus, probatissimis viris, à me & ab omnibus (qui Ecclesiam ciunt h) legatis: quibus (precamur) sacre causationis prosequentes in urbe vestra mansuetudinis animo, quo postulatis ammittis, in perpetuum hanc versalis ecclesie consulatis.

1 ¶ Id est, ut licita] In epistola ipsa legitur, id est, ut licita licitis.

2 ¶ Imperantibus] Additis aliquot ex epistola emendatus est hic locus, crevit qui modo tuus est, populus.

3 ¶ Ne humanas] In plerisque vetustis legitur, ne humanas res solito, &c. In originali vero, ne [alio] in res semel evulsa distrahatur à cultu solito, tentato licitante, discordia.

C. II. ¶ Rescriptum Honorii ad Bonifacium Papam.

Victor Honorius, inclutus, triumphator, semper gustus, sancto ac venerabili Bonifacio Papa aeterna. Scripta beatitudinis tuae debita reverentia gratulatione suscepimus: quibus recentibus egimus cum potenti Deo maximas gratias, quod sanctimoniam tuam post longum incommodum opere reddidit amamus sanitati. Et ideo reverentibus venerabilibus gaudium nostrum, factorum apicum attestatione gnamus, ac petimus, uti quotidianis orationibus ap-

a al. tacentes. b al. presides. c al. non meo. d al. e al. semper Auguste. f al. vestra. g al. fecerit. h faciunt istiusmodi] orig.

